

SZÉKELYSÉG

POLITIKAI, KÖZGAZDASÁGI ÉS SZÉPIRODALMI VEGETARTALMU HETILAP

Előfizetési árak:		Felelős szerkesztő DR. GAAL ENDRE.	Majelen minden szombaton. Kéziratok nem adatnak vissza.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Dr. Gaal Endre lakásán (Pototzky-ház, Csíkszereda), hová a lap szellemi részét illető közlemények, előfizetési díjak stb. küldendők. Hirdetési díjak előre fizetendők.
Egész évre	8 korona.			
Félévre	4 korona.			
Negyedévre	2 korona.			
Egyes szám ára 16 fillér.				

A székely akció.

Évenként hol itt, hol amott összejön a székely kongresszus. Főispánok, miniszteri biztosok, tudós tanárok, toladó szóvivők, lábatlankodó stréberek egymásnak adják a szót. A maga módja szerint mindenik segíteni akar, de a helyi tapasztalatra nem adnak semmit. A jó és rossz indítványok utvesztőjében eltéved az akarat s midőn világosságra jut, elbámúl a szörnyű sok eredmény és vívmány láttára, amellyel ezt a szerencsétlen Székelyföldet összebaldogították. Egyik dicséri a földmivelési kormány akcióját, s azt a szörnyűséges birtokrendezési novellát úgy tüntetik fel, mint valami fenomenális törvényhozási eredményt. A másik az évtizedekre megbénító legelő rendezést magasztalja boldogjában. A harmadik a fogyasztási és hitelszövetkezeteknek kátrány füsttel tömjénez, a negyedik a földmives iskolák vigécévé szegődött stb. Hát ez igazán egyszerű megbecsülhetetlen eredmény úgy a zöld asztal mellől bírálva, s érdemes, hogy egy kissé behatóbban foglalkozzunk a hat év vívmányaival.

A szertelen nagyzás azon kezd, hogy a törvényhozási intézkedésekben különösen a birtokrendezési alkotás tűnik ki. Lássuk csak tüzetesen, hogy nálunk mi is az a birtokrendezés tulajdonképpen? Mivel államokban a kormányok, a törvényhozások arra töreksenek, hogy a tulajdon a maga megköthetőségéből kibomolytassék, a birtok minden nyugétől szabadlá té tessék, mert azt a nagy célt, melynek elérésére az ember hivatva van

a föld terményeinek előállításában másképp meg nem közelítheti. Ezt emberi lehetőség szerint el is érik azokkal az intézkedésekkel, melyek hivatva vannak a földet nyugétől fel szabadítani, a tulajdonosnak olyan kizáró rendelkezése alá bocsátani, hogy afelett még a levegő is övé maradjon. Az ennek elérésére szolgáló rendezési munkálatokat nemcsak megkönnyítik, hanem hivatalból kezdeményezik és végre is hajják. Így születik meg a föld értéke, így fejlődik ki a föld szeretete, mely kevés különbséggel azonos a nálunk eszményivé lett hazaszeretettel. Kormányunk a Székelyföldre ezt az eljárást nem alkalmazza, hanem ellenkezőleg minden kigondolható módon arra törekszik, hogy a székely akció hangzatos cége alatt mintegy tápot nyújtson a vagyontalan elem élödi sporájának, megtöltve különösen azt a középosztályt, melyben a szabadságszeretet hagyományos nemzeti erény még ma is. Ez irányzatban nem ijed vissza a vagyontalan osztály eddigi állami szolgáltatásainak eltörlésétől, nem ijed vissza a közhelyek más vagyoni nélküli használatának engedélyezésétől, nem ijed vissza a haszonhajtó jogosítványok megosztásától és nem veszi észre, hogy mindezekben azokat istápolja, akik tulajdonképpen nem is székelyek. Nemesak hanem e téves csapáson haladva, az iparfejlesztés és pártolás hangzatos jelszavainak hirdetése mellett tényeiben, intézkedéseiben annak elnyomását is mintegy foglalkozási körébe vonja, nehogy valami uton a székely városkákban is a hazaszeretet és önnállóság meleg fészket találjon.

Igen szép eszme az a székelymentés, ha igazán ok volna reá, csak hogy nyomban dudva terem, mert először is ily eljárás mellett nem székelyt mentünk, hanem megmentjük azt a vagyontalan élő elemet, mely csaknem minden községben a székely földesurak és vagyonosabb osztály zsellére volt, s mint ilyen faji ösztönénél fogva most is csak máról-holnapra néz. A valódi székely, jó órában monított szó legyen, még nem szorult mentésre. Másodszor pedig könnyebbé tévén ez elemnek helyzetét, megnehezítjük a magunkét abban, hogy vér szerinti ellenségünké fejlesztjük, jobb esetben pedig a könnyű életmóddal a munkától elvonjuk, hogy nekünk több és teresebb maradjon.

Mindezeket talán jó lett volna meggondolni mielőtt munkába fogtunk. És miért történik mindaz? Nem jött el még az ideje erre egyes válasz adni, annyi azonban már most is bizonyos, hogy a felmagasztalt arányosítási novella a székely középosztály letörését eredményezi. Céltudatosan történik-e ez, nem merjük állítani.

Legelő rendezés! hát ez mi legyen tulajdonképpen a zugellettetés fenntartásával? Ha már a községi közhelyek legnagyobb része elvonatott az arányosítás alól épen a proletár elem érdekében: e hegyes vidéken miféle szörnyű gondolat a teljes elkopárosítás kötelező nyárendszer beállítására nélkül? A kopár hegyoldalokat hegytetőket talán alólról trágyázzuk? vagy azt hiszik azok a tudós hohenheimi urak, hogy a kiirtott hegyoldal olyan, mint az

alföldi szikes legelő, ha ma kiasszott, három nap múlva már zöld? Nézzék meg az eredményt, a gördülő aprók között nincs egy árva fűszál, nincs egy kétségbeesett katáng s nem is lesz, mert a szél által oda hajtott magvat nincs mi védelmezze a kiperzselés ellen. Erre azt mondják: ha nincs trágya, nincs rendszeres kezelés, mit várhatnak? Honnan legyen, ha már előre el van vágva az útja! hogy lehessen feltétlen erdőtalajból legelőt csinálni svájci puttonozás nélkül ha a kötelező nyárendszer behozva nincs? Sőt még ekkor is, hogy lehessen valakit arra kényszeríteni, hogy legelőt marhát a biztos lesóványodásnak s rosszabb esetben az elpusztulásnak oda dobja? Javítunk rendszeresen, javítunk az égalji viszonyok figyelembe vételével a földalakulás kívánalmai szerint, de ne javítsunk eszeveszetten, eredménytelenül. Ilgyjék meg az urak, ezt a mesterséget nem könnyvekből, hanem tapasztalásból kell megtanulni.

Mondhatnánk a földmives iskoláról is sokat, de elég annyit nyilvánosságra hozni, hogy a szeredai földmives iskolának egyetlen egy csikvármegyei tanulója sincs. Ezért igazán kár volt azt a nagy áldozatot hozni s örökre kár, hogy azt a régi iskolát beszüntették, amely legalább néptanítókkal bőven ellátta a vármegyét. A hiba mindenestre a mienk ha nem fogjuk fel annak hasznát, de hogy e hiba miatt idegen érdekek hozunk áldozatot, az mégis igen sok.

A fogyasztási és hitelszövetke-

A „SZÉKELYSÉG” TÁRCÁJA.

Ha szomorú léssz...

Ha szomorú léssz majd,
Ha valaki megbánt,
Ha keserű órák
Bus fellege száll rád:
Gyere hozzám akkor,
Gyere édes, várlak,
Nyhe szóval vigasztallak,
Karjaimba zárlak!

Siró kis ajkadat
Csókommal lezárom
S elrepül a bánat
En aranyos párom!
Lángban égő lelkem
Lesz az erős várad:
Gyere hozzám akkor,
Gyere, édes, várlak.

De amig rózsaszín
Felhőkbe borulva
Mosolygó az arczod:
Nem vagy rámszorulva!
Addig ne emlekezz
Közönyös nevemre,
Addig ne is nézz reám
Ezer idegenre.

A szárhegyi tatárdombnál.

A szárhegyi tatárdombnál,
Hogyha arra járok,
Megszállják a lelkem
Dicsőséges álmok.

Csend van körülöttem,
Még a szél sem járja,

Alkonyatok csendje
Lágyan borul rája.

S ha a völgyre szállnak
Csillagtalan éjek,
A zöld fenyőágak
A multról beszélnek.

Harczizajos multról,
Székely dicsőségről,
Sok ezer tatárnak
Szomorú vesztéről.

A szárhegyi tatárdombnál,
Hogyha arra járok,
Megszállják a lelkem
Dicsőséges álmok.

Kalapom levéve,
Sokáig elnézem
S elmerengök a nagy multon,
Székely dicsőségem.

Azt ígérted...

Azt ígérted egyszer, az ebucszáskor,
Haldokló szép öszön, falevéllulláskor:
•Hű is leszek hozzád, szeretni is foglak,
Te leszel a vágya minden sóhajomnak.

Kis szived sugallta, kis ajkad ígérte,
Áldjon meg az Isten, oh, áldjon meg érte,
S hogy szavad csálja volt s a szerelmed álom!
— Megbocsátom neked! — drága kis virágom.

Puskás Laventó.

Üres a fészek.

A kis korcsmában egy gázláng égett és egy fiatal ember ült a sarok asztalnál magába merülve. A pinczér a második sarok sötétjében szundikált. A vörös abroszos előszobában néhány ittas munkás vitakozott vagy dalolt a fonográf dallama után.

A sarok asztalnál ülő fiatal ember megemelte poharát. A láng felé tartotta. Homályos, kéjes tekintettel gyönyörködött a bor színében, amint azt egy hajtokára kiitta. — Karvai Péternek hívták, jelenleg »becsületből« el s reménységgel fizet a korcsmárosnak, aki ismerte még a régi jó idők-ből. Ezek a régi jó idők nem is igen voltak régen.

Hat hónappal ezelőtt jól öltözködött, jól táplálkozott s jól fizetett. Akkor még hivatala volt. Ur volt. Azóta megváltozott a dolgok rendje. De hogy egészen elülről kezdjem a történetet, meg kell említenem, hogy Karvai, mint szegény fiu került a fővárosba.

A filozófiára irakozott. Előbb koplalt, később kondícióhoz jutott. Verseket, novellákat s művészeti czikkeket írt. A lapoknál szívesen látták és a lapkiadók kezdetek gazdagodni rajta. A falusi gyerek egynehány hónap alatt szépen kicsiszolódott. Az első honoráriumokból a nádfódeles házikóba is került olykor-olykor egypár ezüst forint, ami fölött a jó öregek könnyeket hullattak. És százszor elmondották a szomszédoknak, hogy az ő fiuk istenáldás, mert hát a kis disznóóiban — mi tagadás benne — a Péter gyerek hazaküldözgetett ezüstforintosából vett két apró malacz rőfögött, sivaikodott naphosszat. A jó anya valahányszor étette, sirva fakadt; összeszorult a szíve a nagy boldogságtól. De mi dolga is volt a két párának! Mert Erzsók néne

ugy simogatta, kényeztette őket, mint az urí dámák szokták a kékszalagos, szappannal mosogatott czirmos cziczákat.

Egyszerre csak — egyik nap a másik után — a malaczkák disznókká szaporodtak. Megindult a tanakodás, hogy melyiket adják el. Szegény ember nem ölhet kettőt; de meg a jó füstölt sonka mellett pénzre is van szükség! Egy ködmönre, egy-egy pár jó borjubor csizmára csak elkel a pénz. Meg az asszonynak is kell valamicske télire. Végre is úgy határozták, hogy ékes levélben Péterre bízták a választást, meghíva őt szép szavakkal a disznóórára. Az volt ám az öröm, mikor a levélből kitűnt, hogy Péter is a Mikát választotta, amelyiket az anyjuk s meg is ígérte a hazajövetel.

»No, apjuk, édes lelkem, hazajön a gyerekek! Ja, a szivemadta, tán bizony meg sem ismerem már.«

Az apjuk bosszusan dörmögte:
»Ugyan anyjuk, bolondokat beszélsz.«
De belsejében igen boldog volt.

Pedig hát csak az a disznóólás ne történt volna!

Péter egy szép reggel megérkezett. Az apjuk volt érte a vasutra. Az anyjuk egész idő alatt sirt-rítt. Százszor is kifutott a pitvarajtóba, mert egyre hallotta a kocsi-zörgést. Még egyszer csakugyan begördült Petrás uram fuvarja a gyepes udvarra. Az anyjuk lába gyökeret vert a köveken. Se be, se ki. Bizony, még most is ott állana, ha a fia át nem öleli s nem vonszolja be a házba karjai között.

Ami ezután esett meg Erzsók asszonynyal, az nem tartozik a dologra. A disznóótor is lezajlott. Pompás volt a kolbász, a hajdukáposzta, a turós lepény. Péter jól érezte magát s kijelentette, hogy három

zetek intézményéhez csak óvatosan szólunk hozzá, mert tartunk tőle, hogy ha a magunk módja szerint kezdjük kritizálni, a tudós nemzetgazdák munkáit a fejünkhöz csapják. Pedig azok testes kötetek s az eredmény oly szépen kikerekítve van mindenikben, hogy nagy merészség azokban még csak kételkedni is. Először is azon kezdjük, hogy a szövetkezési eszme bárminek elérésére létesüljön is az, csak akkor érik meg a kivitelre, ha annak erkölcsi alapja biztosított, nyíltan szólva akkor érik meg a kivitelre, ha ügyköréből kizárja az üzérkedést s kizárja a szesz italok beszerzésének közvetítését. Az üzérkedés tulkapá sokra vezet s fejlődik ki az akár az intézet, akár egyesek érdekében, nemes célját eltévesztette, többé nem szövetkezik, hanem nyereszkedési vállalat, s mint ilyen állami támogatásban nem részesülhet.

Csak annyit mondunk tehát, hogy a vármegyénkben s talán a Székelyföldön létesült fogyasztási és hitel-szövetkezetek is mind, de mind ide deválvalódtak, elődnek tagjaik testén, szívják egymás vérért, adóznak vezezőknek s mint ilyenek élvezik az állami kedvezményeket. Ezzel ugyan brillirozni nem lehet.

Nem úgy uraim, ha már olyasmibe fogtak amire szükség nem volt, nem apró cseprő dolgokkal, hanem nagy szabású tervek keresztülvitelével busználhatunk a Székelyföldnek, úgy, hogy annak maradandó eredménye is legyen. A törvényhozás kiokoskodott egy szerencsétlen közbirtokossági rendszert s azt reá erőszakolta a községekre, hogy tagjai egymással, vagy örökös harcban legyenek, vagy együttesen válvetve játszásk ki azokat az intézkedéseket, melyek hivatva volnának a fentartásra. E közbirtokossági rendszerre egyáltalában szükség nincs, annak teendőit nyugodtan végezhetik azok az előjáróságok, melyek közigazgatási ellenőrködés alatt állanak, amelyek tehát minden pillanatban felelősségre vonhatók. A közbirtokossági rendszer megszüntetésével az erdők és erdei legelők felszabadulnak a birtokossági tanácsok javadalmasításának hordozása alól. Ez a jövedelem a majorsági kiadásokra fordítható. És ezen nem kicsinylendő eredmény mellett nyilvánvaló, hogy az erdők fentartása is sokat nyer az előjárók ellenőrzésében, az erdőrendőri esküdt állandó felügyeletében s ha ezzel az

hétig marad honn. Ez azután történt, hogy a görög papéknál vizitelt. A görög pap, Petrasenk Iván nem régen került a faluba. Péter az előtt nem ismerte. De bezzeg most alaposan összeismerkedtek. Péter minden napos volt a háznál. Nagy tisztesség Karvayéknak — és a rossz emberek irigykedtek is érte.

„Hja, Karvayék nagy urakkal eszik a cseresznyét egy tából. Nem jó vége lesz annak.” És más ilyenféle badarságot tereferáltak nagy epével a falubeliek.

Addig-addig járt a szó házról-házra, amíg végre Karvayék fülébe is eljutott. Erzsók asszony eleinte boldogan mosolygott; de amikor látta, hogy a fia nap nap után házuk előtt sétált el Piroskával, a papkis-asszonnyal, meg az öreg tisztelendő asszonnyal — megcsóválta a fejét s jámbor naivsággal mondotta egész napokon át:

„Nagy urak ezek a Péter számára.”

Egyszer az apjuk előtt is elpanaszkodott. Az öreg Karvay homlokára bökte a pápaszemet s valami nemes meggyőződéssel vágott vissza: „Péter is ur lesz.” És olvasta az anyjuknak azokat a szépséges verseket a pesti újságból, amelyektől könybe lábbadt az öreg asszony szeme, kozmás lett az étel s odaégett a rántás, a tej meg kifutott.

Folytatása következik.

eddig erdei lopások egytized részét megakadályozhatjuk, már csak ez is nagy eredmény lesz. De itt nem volna szabad megállani, ha már annyira mentünk az erdőségek kezelésében és rendezésében, hogy a tulajdonjog immár névleges, nem nagy nehézséggel jár az utolsó lépés is a teljes lefoglaláshoz. Távol állunk attól, hogy ebben a kormány és törvényhozás erőszakosságát fesszeggessük, sőt előre is kimondjuk, hogy a lefoglalás alatt a megváltást, a teljes értékkel járó kárpótlást kisajátítást gondoljuk megvalósíthatónak, ami aztán végleges állami kezelés alatt a székelységnek állandó munkát biztosítana.

Ez az eljárás egy nagy igazságtalanságot egyenlítene ki, egy gyűlöletes tudatot irtana ki. Azt tudniillik, hogy a tulajdoni arány a kisbirtokosnak is épen úgy kiadható lesz, mint most kiadatik a nagyobb birtokosoknak s hogy ehhez képest a törvény nemcsak a nagybirtokos érdekeit védi meg. Természetesen a tüzelési és építkezési szükségletek biztosítandók, a legeltetések akadályai elhárítandók.

Ily módon a székely akciónak volna értelme, e cég alatt nem történnék idegen érdekekben a kiadás, minden más erőlködés a nagy eszmének csak halvány árnyéka lesz.

Helyesen gondolkozunk-e nem merjük állítani, de hogy komolyan gondolkozunk az kétségtelen.

A kiülből.

Mezőssy államtitkár ur két délután megmentette a székelyeket. Tusnádról kirándult Kászton felé Kézdivásárhelyre, másnap végig utazott Csikvármegyén egész Gyergyó-Szentmiklósig. Csikszereclében meg sem állott. Ugy látszik, egész útjában legkönyölyben vette Csikszereclét, mert nem engedte meg magának azt a tréfát, hogy itt is fogadási czeczót csináljanak neki s nagyot mondó semmiségeket igérjen. Utjában jámbor hívó küldöttsegek akadályozták és rontották az étvágyát. Most már boldog lesz a székely, mert a Nagy György gazdasági politikája felvirul. Minden erdő közös lesz. Elcsapják a „finanszokat”. Hogy egyaránt lehet főzni pálinkát, de nem lehet egyaránt meginni, mert az urak nem kapnak belőle. — Mezőssy urat egy fél miniszteriummal felőrlő hivatalos személyzet kísérte utjában. Kiváncsi volna az ember arra, hogy az a sok hivatalnok hogy ér rá egész karavánostól így kövályogni s addig vajjon ki végzi az ők teendőit és hogy mennyi napidíjba és vasuti ingyen fuvarba kerülnek így furdószezon idején az ilyen székelybol-dogító kirándulások? Nagy lemondás volt Mezőssy urtól, hogy Borszékre nem ment el, hiszen Tusnádról, Málnásról, Kovászna-fürlőlük mellett — amelyeket meglátogatni szives volt — Borszéket sem a gólya költötte. Ezért feleljen Sümegi ur — ha tud. Különb-ben nagy szerencse, hogy oda nem ment, mert még igazán talált volna valamit.

Egy másik államtitkár ur is jirt volt itt, Sziherényi ur, nem is olyan régen; de ő Csikszereclében is megállott volt s itt meg is fáklyászenelték volt. Csak úgy a lübbja zsebéből egy szóra megigért volt, hogy a csikszereclai vasutállomást csatlakozó állomással téteti rögtön. Telt, mult az idő s most megjött a válasz, hogy azó sem lehet arról a nekünk nagy, de neki kevés ígéretekéről, mert hát — ide, meg oda — azt nem lehet megtenni. Irtak a vármegyének egy hosszú magyarázatot, amely olyan, mint a veres kőis beszédje. Csak annyit lehetett belőle egész bizonyosan megérteni, hogy amit az államtitkár ur ígért, az nem volt komoly beszéd. Ez persze nem volt beleírva s éppen azért értettük meg; mert ami benne írva van, azt úgy sem érti senki.

Ilyenformán nem éppen biztató, ha az államtitkárok igérnek valamit.

Falukon kidoboltatták a korcsomárosok, hogy ezután egy liter spirítusz ára egy forint. Csavarint erre egyet a székely az ő politikai nyakán s azon gondolkozik, hogy a jövő választások is vajjon ilyen drága lesz-e a piri, mert akkor kétszer annyit fog inni azért es a jelölt ur kontójára. Majd eljő a képviselő ur a beszámolóra, hogy a piri árát még Tisza Pista emelte volt fel s eddig csak hazafisághól adták olcsóbban, de már nem lehet engedni a 48-ból.

Meg lesz már minden. Boldog lesz Erdély. Az erdélyrészi képviselő urak megtartották az értekezletet s elhatározták, hogy „egyegesen” fognak eljárni. Hogy a „fejér lóba” vagy e „kis pipába” fognak-e járni, erről nem szól a fontos közlemény. Pedig a vidéki választások előtt az a fontosabb, hogy melyik butikhan olcsóbb a koszt, hol a képviselő urak a hazáért egyegesen jól lakhatnak.

Az új büntető törvény.

1908. évi szeptember 10-én lépik életbe az új büntető törvény, amely a gyakorlati életben eddig nem ismert új bűncselekményeket és büntetési nemeket konstruál. Ami a büntető jogások agyában régen megfogalmazott azt teremtetete meg a magyar törvényhozás a gyakorlati élet számára: a feltételes elítélést. Ami a társadalom, a köz-erkölcs, a szűzi élet rákfenéje volt, azt igyekszik kiirtani az új törvény, mert védő paizsot állított a kerítés ellen. Furcsán hangzik, hogy a legtekintélyesebb hatalomnak a legradikálisabb eszközzel kellett a női becsületnek emberileg kigondolható megvédéséhez lásson s annál nagyobb a fucsaság, hogy a törvény szigorával kellett fellépni a nőkereskedés megakadályozása végett. Magának a társadalomnak kellett volna s kellene a megtorló igazságszolgáltatást kezébe vennie s akkor lenne pozitív eredménye, de amíg törvénnyel akarunk utjába állni, addig mindig lesz, aki a törvényt kijátsza.

Hogy meglesz-e a törvénynek az a fogantatja, amit annak alkotásakor elérni reméltek, azt várjuk azonban, nem sok reménnyel, mert társadalmi életünk nem áll azon az erkölcsi magaslaton, hogy annak jótékony hatását felfoghassa. Társadalmi érettség kell ahhoz, hogy átérzeze a feltételes elítélés intencióját, olyan társadalmi érettség, mely finom fokmérője legyen minden üdvös intézkedés hatásának.

Eddigi büntető törvényeink bizonyos kivételes sankcióban részesítették a fiatalok. Most már nemcsak az ideális lelki költő tekinti az ifjúságot a haza oszlopának, melyen annak erőssége felépül, hanem a törvényhozás is belátja, hogy az ifjúság az az egészséges anyag, melyet jól konzerválva, egészséges társadalmat lehet már jó eleve előkészíteni. Egy egészséges társadalomban, egészséges társadalmi viszonyok közt pedig nagyra lehet emelni a hazát.

Ilyen s ehhez hasonló intenciók vezérelték a törvényhozót az új büntető törvény megalkotásánál s most már a társadalom feladata és kötelessége az egyes idevonatkozó tételes intézkedéseket sankcionálni s a társadalmi vérkeringésbe átvinni, hogy ezzel a vérkeringéssel magát a nagy szervezetet tegye egészségessé, mert nem elég maga a parancsoló hatalom sankciója. Hiszen ha a társadalom nem elég érzékeny és fogékony ennek jótékony hatása iránt, akkor csak nyűg, békó a törvény, melyet mindig átörni, átszakítani, de nem respektálni törekedik.

Azt az egyet azonban már ezen a helyen is kijelenthetjük, hogy ami kisebb, lokális társadalmunk nem érdemi meg a törvénynek olyan liberális intézkedéseit, mint amilyeneket az új törvény contemplál, mert hiányzik belőle a magasabb érettség, mely ilyen törvényes intézkedések mellé mulhatatlanul megkívánatik. Olyan vadekölcök mellé, mint amilyenek között itt élünk, nem liberális törvény, nem humanus intézkedés, hanem tyrani rendszabályok kellene. Vidékünkön elharapódzott duhajkodás, embertársaink testi épségének abszolút semmibe vétele, a nagyfokú parasztgóg nem talaj az ilyen törvénynek, hanem épen ellenkezőleg a még meglevő bilincsek feloldása. Nem érdemi meg a liberális törvényt az a suhanc had, mely falvainkban lépten-nyomon veszélyeztetni a közbiztonságot, a testi épséget, a közbiztonságot csupán — kurázsiból.

Speciális intézkedése a törvénynek, hogy a bíróság hivatalból, vagy a fél kérelmére a bűnösséget megállapít és a büntetést kiszabó ítéletben kiszabott büntetés végrehajtását felfüggesztheti olyan esetekben, mikor a büntetés egy hónapi fogházat meg nem halad vagy csupán csak pénzbüntetésből áll. Természetesen az elítélt viszonyainak s általában a bűncselekmény elkövetése körülményeinek figyelembevételével csak akkor, mikor az elítélt megjavulása várható. Amint a törvény kifejezi, ha az ítélet végrehajtásának felfüggesztésétől kedvező hatás várható.

Kimondja a törvény, hogy a felfüggesztés három évig terjed s ha ez alatt a három év alatt újabb bűncselekmény miatt az elítélt ellen bünyvői eljárás nem tétetik folyamatba, az ítélet nem hajtatik végre. Kivételez is állapít meg, amennyiben tudniillik a felfüggesztési idő (próbaidő) alatt követ el az elítélt valamelyes büntelendő cselekményt. Ekkor is van helye kivételes esetekben az ítélet végre nem hajtásának, ami indokolt is

a törvény szerint különösen akkor, mikor a körülmények kényszerítő hatása alatt, de nem szándékosan és romlottságból követ el bűncselekményt.

A büntetés feltételes felfüggesztésének van helye kihágások esetében is. Itt a törvény már kedvezőbb feltételeket állít, mert a feltételt csak egy évi jó magaviselethez köti. Ezentul az ítélet már nem hajtatik végre.

Az idevonatkozó intézkedései a törvénynek még elég érdekesek, azonban ezek már csak jogászi szempontból bírnak értékkel, a gyakorlati életnek ezekhez kevés köztük van. S ezért mondják sokan erre a törvényre is, mint a legtöbbre, hogy az nem a népek, hanem a jogászoknak készült s ezért nem várható tőle a remélt eredmény. S mert a jövőbe eleve nem láthatunk, csak annyit jegyzünk meg, bárcsak ezek az aggodalmak ne válnának be.

Terjedelmesen foglalkozik a törvény a fiatal korban levő bűnösökkel. Külön osztályokba sorozza ezeket a bűnösöket s külön büntetési nemeket és büntetéseket állapít meg aszerint, amint életének 12-ik, 18-ik, vagy 20-ik életét betöltötte s egyik vagy másik korban bűnösségének felismerésére kellő belátási képességgel bír-e vagy nem. Például eddigi büntető törvényünk nem ismerete a dorgálást, javulás végett próbára bocsátást, a javító nevelést, ott, ahol a fiatal koru, életének 16-ik évét be nem töltött bűnös eddigi környezetében erkölcsi romlásnak vagy züllésnek van kitéve. Kimondja a törvény még azt is, hogy az ily fiatal koru bűnös pénzbüntetésre egyáltalán nem ítéltető. Egy aggályunk mégis van a javító nevelés tekintetében. Hogy fogja az igazságszolgálati kormány ezt keresztül vinni, akire a javító nevelés módzatának és részletes szabályainak megalkotása fentartatott. Nem-e fog ez is irott malaszt lenni, mint régi büntető törvénykönyvünk hasonló, e körbevágó intézkedései. Egyelőre reméljük a legjobbat, amint a törvényhozó is a legjobb akarattal és a legszebb reményekkel alkotta meg művét, hogy így tán sikerül a társadalom egészséges álfarmálásához üdvös intézkedéseivel hozzájárulni.

Ujtás a törvénynek azon intézkedése is, hogy életének 15-ik évét be nem töltött fiatalokot csak a legsúlyosabb esetekben lehet fogházbüntetésre ítélni s ez is az ily fiatal bűnösök részére külön feállítandó fogházban hajtható végre.

A büntető igazságszolgáltatásban határkövet képez a törvény 43. és 44. szakasza, mely a »kerítés« büntettét contemplálja. A büntelt vagy vétség súlyosságához képest súlyos fegyházzal, börtönnel, illetve fogházzal s mellékbüntetésként pénzbüntetéssel, hivatalvesztéssel és politikai jogainak felfüggesztésével bünteti azt, aki valamely életének 20-ik évét be nem töltött tisztességes nőt a törvényben meghatározott módon es ott meghatározott célra megszerez vagy megszerezni törekszik.

Nem hagyhatjuk szó nélkül a törvény 37. és 38. szakaszait, mely feljogosítja az igazságszolgálatot használni eszközök tárgyakat bünyűgyi muzeumok létesítésére és gyarapítására fordítsa.

Boldog utókor! Rendszeres gyűjtésbenbe összeszedve fogod látni elődeid emberöltő vagy ültő eszközeit. Tanulhatsz, fejlesztheted és tökéletesbítheted, ha úgy látod, hogy egyik-másik nem elég alkalmas ember-társard oldalbordájának a beropogtatására s zápfogainak a bezugatására.

Cosiocariu Sándornak felelete a „Székelység” című lap 34. számában rávonatkozólag megjelent cikkre.

Tekintetes Szerkesztő ur!

A Csikszereclében megjelenő „Székelység” című lap 34. számában csekély személyemre vonatkozólag „Cosiocariu Sándor” cím alatt megjelent cikkéből kifolyólag a valódi tényállás kiderítése szempontjából, tisztelettel kérem, becses lapjában az alábbiaknak helyet adni.

Alaptalan állítás, mintha én nász-ünnepeyemen az általam meghívott magyar vendégeim és hatósági tagok jelenlétében vagy azok látamögött is ama botrányos arcuzulító eljárást követtem volna el, hogy a muzsikuskoknak bérlevonás terhe alatt megtöltöttem volna magyar nótákat muzikálni; hogy ilyen megtöltés egyáltalában ily értelemben, ahogy azt cikkíró ur a románság iránti ellen-szenv és dültől duzzadtan előadja, nem történt meg; igazolja azon körülmény, hogy mindnyájunk ohajtása

folytán kimerültség tartó 3—4 csárdás lett játszva és tánczolva, melyeknek tartama alatt az ott volt s a csárdást eddig nem ismert idegen országbeli hölgyek és urak szintén csárdást tanultak s azt megkedvelve, végig táncolták. Azonkívül több magyar nótá lett muzsikálva és énekelve; de sőt reggel a multság magyar nótá és énekkel bezárva s azért a zenészekről nem hogy egy fillér is le lett volna vonva bérükből, hanem még egyszer annyi ajándékot kaptak, amit maguk is beismernek. Mely körülmény — azt hiszem — a legkevésbé sem teszi azt, hogy a magyar nemzeti jellegű és vonatkozású szokásokat s hagyományokat bemooskoltai szándékoltatott volna, vagy egyáltalában másként is magyarellen hangulatnak a legcsekélyebb jele adott volna.

Alapítalan azon állítás is, hogy a jelenvolt két cs. és kir. közös hadseregbeli tiszt román viseletben lett volna ez alkalommal felöltözve, mert azok tisztai díszruhájukban jelentek meg és vettek részt a multságban.

Azon állítás sem való tehát, hogy az egész muri csak román nótá mellett folyt volna le; ami ha ezen magán házimulatságnál megtörtént volna is, talán nem lenne olyan megrovandó bűn, mert tudtom szerint alkotmányos hazánkban s még Csikvármegyében is, még a románok sincs megtilva saját házában kénye-kedve szerint mulatni. Fájdalom, több volt azonban a keringő, polka, boszton, francia s más idegen fajtájú tánc, mint a román és magyar összevéve.

A fenti pontok alatti állításaim valódiságáról vagy valótlanságáról a mulatságon végig résztvevő helybeli községi jegyző Vertán Hugó ur és a helybéli községi jegyző Szentpáli Sándor ur tanuskodhatnak, kik, azt hiszem, ha valamely a haza vagy magyarság elleni sértő ténykedést vettek volna észre, mint önértetes magyar hatósági tagoknak — ha egyebet nem tehettek volna is — kötelességük lett volna a mulatságból azonnal eltávolítani; s akiket ezennel tisztelettel megkérek, ezen ügyben a nyilvánosság előtt nyilatkoznai.

A dolognak azonban egész más hübnere volt — amiről a fentnevezett tanu uraknak tudomásuk nem volt s nem is lehetett — t. i. az, hogy már az előtt több napon át a zenészekkel folytatott alkudozás alkalmával, a zenészek mind azon voltak, hogy kétszeri tányérozás engedjék meg nekik, azt állítván, hogy ily alkalmakkal szokás minden második vagy harmadik csárdás után egy-egy tányérozás, amit ők gyakoroltak is, s amiről tapasztalatom volt, hogy ők csakugyan minden előleges engedély nélkül meg is szoktak tenni. S minthogy én ezt semmi esetre sem akartam, az ár ki lett nekik szabva, mely alkalommal, hogy több respektjük legyen és azt át ne hágják, az egyik velem volt fiatal ember, *de nem én* — a nélkül, hogy oda figyeltem volna, merő ártatlan tréfából — azt találta nekik közbe szólni, hogy vigyázzanak mert minden tányérozásal összekötött s általuk muzsikálendő csárdásért 10 korona lesz fizetésükből levonva. Ez azonban minden más célzás vagy rossz indulat nélkül volt mondva; világos tehát, hogy nem a csárdás muzsikálása, hanem a tányérozás megállítására szempontjából történt ez az egész ártatlan, de elég ostoba figyelmeztetés.

Hiszen, hogyha komolyan a csárdás muzsikálásának megállításáról lett volna szó, nem lettem volna olyan balgátag azt nyíltan tenni, mert módomban állott négyesemközt meghatározni, hogy mit zenéljenek. Amit

azonban megtenni — amint fentebb meg volt említve — távolról sem volt szándékom; nem lehetett már azért sem, mert meghívott vendégeim között fontos hivatali állásokat betöltő magyar tisztviselő urak is voltak.

Elődeim is hon- és békeszerető s nem az utolsó polgárok sorából valók voltak; mert ha a „Székelység“ tisztelt szerkesztőjének boldogult nagyatyja néhai Gaal Alajos ur élne, megmondhatná, hogy néhai nagyatyám Kozsokár Simon milyen magatartású honpolgár volt? Ő az akkori királybíráknál, mint román ember, annyira tiszteletben és baráti viszonyban állott, hogy a havasi nevezetesebb ügyekben mindig kikérték a véleményét. Az 1848—49. évi zavaros időben kapuja előtt tiszteletből ór állott, azért, mert a magyar és román közötti békés együttélést a legkisebb zavar nélkül fentartotta és a lakosságot a közös haza iránti szeretetre buzdította. S családunk azóta is mostanig a községben vezérszerepet vivén, szereplésével a lakosság között a haza iránti szeretetet ápolni meg nem szűnt s merem is állítani, hogy a hollói és egyszóval az egész havasvidéki románságnál csendesebb és haza- és törvénytisztelőbb honpolgárt ritkán találhatni. Azért magamat sem hiszem annyira eltévelyedettnek, hogy megtérés céljából hazánk fainak vérérteltt kegyeletes helyeire zarándokoltam, sőt kijelentem azt is, hogy cikkiró urnak az oláhság elleni dühe és ellen-szenve daczára, hogy a hazában mink is vagyunk; ama kívánságát pedig, hogy romániába menjek, nem teljesíthetem, hanem szilárd akaratom itt maradni és szerény munkásságomat tőlem kitelhetőleg a huza és közjó érdekében legjobb meggyőződésem szerint szentelni. Mert ha jó vagy balsors minket e hazában együvé hozott: az igazság, testvériség és egyenlőség pajzsa alatt itt együtt élünk és halnunk kell s azért csekélységekben felfújt felkorbácsolása a közvéleménynek célvesztett szokott lenni s azzal éppen az ellenkezője eredményeztetik annak, amit elérni akarunk.

Végül nagyon kétkedem azon, hogy cikkiró ur a magyar állam területén valamely nemzetiségi könyvből Erdélyt Romániához tartozónak látta volna kitüntetve.

Gyergyóholló, 1908. augusztus 28.

Tisztelettel:

Cosiocariu Sándor,
végzett papnövendék.

...

Cosiocariu Sándor ur feleletét azért adjuk ki, hogy a felvetett kérdés teljességében meg legyen világítva. Egy pár megjegyzést azonban fűzünk hozzá.

Hogy a kérdéses közleményt nem légből kapott mende-monda után irtuk meg, bizonyítja azon egyszerű tény, hogy Cosiocariu Sándor is elismeri azt, hogy nem ő, hanem egy fiatal ember azt a kijelentést tette, hogy minden muzsikálendő csárdásért 10 korona lesz levonva. Az általunk elmondott eset tehát lényegében megtörtént. — Hogy azonban nem Cosiocariu Sándor volt az, aki a nyilatkozatot tette, elhiszünk annál is inkább, mert a név tekintetében félre voltunk vezetve s már meg is találtuk az igazi tettest. A lényeg nem is a név volt.

Mi megadjuk Cosiocariu Sándornak az elégtételt. S minthogy nem ő volt a bűnös, amennyiben kijelentette már, hogy a magyar hazának szeretetét szívében hordozza s munkásságát a magyar hazának szenteli, — tőle itt nyilvánosan és gavallérosan, a tévedésért bocsánatot kérünk.

Azonban engedje meg nekünk, hogy ilyen elégtétel után — tehát azután, ahogy már hazafiságában erősen bízunk, most amikor egy czél felé, a magyar haza szent ügye felé egyestül erővel törekedünk — egy kérdést megreszkizzunk. Összeegyeztethetőnek tartja e, vagy legalább is a magyar haza iránti különösebb ragaszkodását bizonyító tények találja azt; hogy — a felelet szerint — néhai nagyatyjának, Kozsokár Simonnak unokája ma már nem Kozsokár Sándornak, hanem Cosiocariu Sándornak írja a nevét? Értsük meg egymást! A hazaszeretet tettekben nyilvánul meg. Aki igazán szereti hazáját, igyekszik cselekedeteiben annak kifejezést is adni. Mert nem elég azt mondani, hogy én is vagyok olyan hazafi mint te, be is kell bizonyítani. Az a jó hazafi, aki, ha ezt nem mondja is, de akinek tettei ezt bizonyítják.

Azért kérdem tehát, hogy bizonyítéknak találja-e Cosiocariu Sándor uram nevének elrománosítását a magyar haza iránt most zengett szeretete mellett. Soviniszták vagyunk. Sokszor megcsaltak, mert hittünk a szép szónak. Puscariu János legutóbb. Most csak azt hisszük, amit látunk. Ne csodálkozzék tehát, ha arra kérjük, hogy valamelyes fényesebb bizonyítékot kívánunk a jövőre nézve hazaszeretetének bebizonyítására.

Ez volt az éremnek az egyik oldala. A másik szevényesebb. Az az ur, ki a Cosiocariu Sándor lakodalmán a magyar nótá ellen nyilatkozott, nem Cosiocariu Sándor, hanem a „Csiki Lapok“ által kis p.-re degradált Precup Simon császári és királyi főhadnagy volt, aki jelenleg Bécsújhelyen a vivó tanfolyamon van s aki szintén vármegyénkben, Salamáson, született. A ki bár tisztai ruha volt rajta, gyűszőt kötött a derekára s a meyezőn a román nemzeti tánczokat tánczolta. Ugyanaz az ur, aki aug. 14-én Gyimesen átutazván, a Vizoliféle vendéglőben levő vendégkönyvbe, — ahova igen sokan a vidék szépségét méltató megjegyzéseket irtak be — német nyelven a következő tartalmu bejegyzést írta: „Nem tudtam, hogy itt Európa szélén (pardon, Ázsiában) oly sok az agyalágyult ember. Aki találva érzi magát, forduljon hozzám bizalommal. Precup főhadnagy s. k. Bécs, Stiftskaszárnya.“ Ugyanaz az ur, akinek ezen bejegyzése után dr. Scheiner comanestii orvos válaszul a következő bejegyzést írta: „Aki a nagy többség véleményével ellentétes álláspontot foglal el, az vagy lángész, vagy bolond. Főhadnagy ur, ön nem lángész! Rendelkezésére állok: dr. Scheiner s. k. orvos, Comanesti.“ Ugyanaz az ur, aki elutazott, de dr. Scheiner orvos férflas válaszára még nem reflektált.

Azok a jó tanácsok tehát, amelyeket Cosiocariu Sándornak adtunk, neki szólnak.

Csikszereda város szinpartoló egyesülete.

Az Erdélyrészi II. szinikerületnek alakítása alkalmával, felvetette gróf Festetics Andor a vidéki szinészet országos felügyelője azt a kérdést is, hogy az egyes állomások helyi szinészetek színvonalának emelésére, továbbá művészeti és anyagi igényeik érvényesítésére tömörüljenek és kifejtette, hogy ez a tömörülés úgy történhetik, hogy az egyes állomások szinpartoló közönsége — szinpartoló egyesületet alkot.

Ez az egyesület — melynek célja már a nevében benne van, magának alapszabályokat statuál, és hogy úgy mondjuk, rendszerbe foglalja mindazon kulturális és anyagi érdekű kívánalmakat, melyeket a színház látogató közönség a szinészetől és a szinészetektől várhat.

Első és lényeges kellék arra, hogy a szinészetnek megfelelő hajlékot; színházat adjon. Tegye alkalmassá a helyiséget, kellő

színvonalu előadások tartására, teremtsen megfelelő szinpadot, szerezzon be díszleteket, általában mindent úgy rendezzen, hogy a szinpartoló közönség jogos igényi valóra válhassanak és hogy a szinigazgatónak jó színházi berendezés álljon rendelkezésére, mert jó előadást csak jó színházi helyiségben, jó szinpadon várhatunk.

Emeli a művészi nívót a darab szep kiállítása is. E végből a szinpartoló egyesület dolga lesz megfelelő díszleteket beszerezni.

A szinpartoló egyesület mint a színház látogató közönség képviselője, megtestesítője szabja meg az állomások helyi szinészetének irányát: érvényesíti mindazon igényeket, melyek a műsort, s a szinárszalat kvalitásait érdeklik.

A jó izlés emelésére az egyesület rendez műkedvelő előadásokat is, az ezeken befolyt jövedelemből, valamint az alapító és partoló tagok fizette tagsági díjakból színházi alapot létesít s így önmagának anyagi erőt teremt.

Ezen alpból szerzi be a célszerű díszleteket és fedezi általában mindazon kiadásokat, melyeket a színházi élet, és a művészeti színvonal fejlesztésére — saját állomás helyének adott viszonyai mellett — szükségesnek és célszerűnek tart.

Rendezi a bérleti ügyeket. Lehetővé teszi, hogy azok is, kik a bérleti összeget egyszerre lefizetni nem tudják, bérlelő lehessenek, mert az egyesület az évad bérletjegyét tagjainak részletfizetés mellett szerzi meg. Mindenki állandó megszokott helyéhez juthat és dacára annak, hogy a kerületi alakulás által jó előadásokat nyújt a szinészet a közönség — a helyárok a régiak maradnak.

Tehát az egyesület anyagi segítséget nyújt az ő tagjainak, mert lehetővé teszi, hogy a bérletek szaporodjanak s így sokkal többen fognak a napi helyáraknál lényegesen olcsóbb bérleti helyárakon színházba járni.

Nagyjában ezek a szinpartoló egyesület céljai.

Vármegyénk főispánja azon fáradozik most, hogy azt az üdvös intézményt városunkban megalakítsa.

Ugy tervezti, hogy a szinpartoló egyesület alapító tagokból — kik legalább 30 koronát fizetnek be egyszer mindenkorra az egyesület pénztárába. — partoló tagokból — kik legalább évente 5 korona tagsági díjat fognak fizetni, és rendez tagokból — ez a bérlelő serege — fog állani.

Amint értesülünk azt is tervezi főispánunk, hogy már közleleből műkedvelő előadást fog rendezni és ezen előadás alkalmával fogja a csikszeredai szinpartoló egyesület az alakuló gyűlést megtartani. Főispánunk, mint az Erdélyrészi II. szinikerület választmányának elnöke, szakemberével Józsa Géza választmányi titkárral együtt most a szinpartoló egyesület alapszabályainak kidolgozásán fáradoznak.

Nem győzzük eléggé szívére kötni színház látogató közönségünknek, hogy a szinpartoló egyesület eszerejét minél nagyobb erővel támogassa, ezt az egyesület annak idején alakítsa meg, most eléri, hogy ez eddigi gyenge szinlelőadások helyett jó előadásokat fog kapni és eléri, hogy városunk színházlátogató közönsége minden szinügyi kérdésben mint egységes egész foglalhat álláspontot, védelmezi meg a saját igényeit és támogatja a nemzeti cultura szempontjától annyira fontos magyar nemzeti szinészetet.

Puzsér.

Mezőssy Béla a Székelyföldön.

Mezőssy Béla földmívelésügyi államtitkár a Székelyföldön volt, hogy személyesen szerezzon tudomást azokról a bajokról, amelyek a Székelyföldet sújtják, s amelyeket neki olyan sokszor deputációkban vagy azon kívül elpanaszoltak.

Mi tagadhatatlanul örvendünk azon, hogy a földmívelési kormány magas érdek-lődése a székelyek felé irányult. Különösen örvendünk azért, mert úgy látszik, megértették azt a nagyfontosságú kérdést, amely a székelyek megerősítését Erdély megtartásának egyedüli eszközévé teszi. Nagy eredmény azonban még sem tudunk az egész kirándulásnak tulajdonítani. Nem tudunk, mert az oly rövid, sietős és hézagos volt, hogy alig tudjuk egyébrek tekinteni, mint rövid kéjtudásnak, ha ugyan kejes és kellemes dolog három napon keresztül minden félórán egy deputációt fogadni, közöttük olyanokat is, amelyek kérésétől gyomorgöröcsöket kaphat az ember. Mert azt csak nem hiteti el velem senki, hogy a falusi deputációk hézagos és laikus ötperces előadásából képes legyen egy ember, ha mindjárt államtitkár is, olyan súlyos értékű és életbevágó tapasztalatokat szerezzni, amelyek alkalmasak lennének a Székelyföld igazi bajainak orvoslására. S hogy a székelyföldi kirándulás nem

hozta a várt eredményt, mutatja Kézdivásárhely közönségének hangulata is, ahol egyáltalában tudomást sem akartak szerezni az egész látogatásról.

A körülről a következőkben számolunk be.

Mezőssy Béla folyó évi augusztus hó 26-án érkezett vármegyénkbe Tusnádfürdőre, Kazy József, Koós Mihály, Garlali Oszkár, Jakab József, Cseh Pál, Csegezi Pál, Fás Gyula, Kis Ernő, Nagy György és Váradi László kíséretében. A képviselők közül megjelentek fogadtatásán: Sümegi Vilmos, Buza Barna, Ferenczy Géza, Zakariás János, báró Rudnyánszky Sándor, dr. Nagy György és Török Ferenc, akik közül többen gyergyói útjában is elkísérték. Mezőssy még aznap meglátogatta a kászoni községeket. 27-én Kézdivásárhelyen és Kovásznán volt. 28-án Csikszereván keresztül Gyergyószentmiklósa érkezett, ahová vármegyénk főispánja Kállay Ulul és Fejér Sándor alispán is elkísérték. A pályaudvaron a gyergyószentmiklósi község élén Orel Dezso polgármester melegen üdvözölte az államtitkárt, aki a Laurenczi-féle vendéglőben fogadta a Kilyénfalviak és Tekerópatakiak küldöttsegeit. Délután meghívásra Ditró községbe utazott, ahová szintén igen sokan csatlakoztak Gyergyószentmiklósról is kíséretéhez.

Ditróban Csibi Imre községi bíró meglep és keresetlen egyszerű szavakban üdvözölte Mezőssy, aki megköszönve a fogadtatást, rövid válaszában kijelentette, hogy azért jött a Székelyföldre, hogy segítsen.

A ditrói közbirtokosság is tisztelt elötte. Józsa Sándor tanító szószólójuk kérte az államtitkárt, hogy vegye ki erdőinket az állami kezelés alól, mert az káros és költséges. Hogy a kényszer erdősitéseket törölje el a kormány, mert a természet ereje nálunk elégséges az erdősitésre s a kényszer erdősités elviselhetetlen terhelék ránk. A ditrói arányosítás kérdésénél elmondta, hogy 1894. év óta arányosítanak s ma sincsen készen, hogy elköltöttek rá 260.000 koronát. Végül azon kérésének ad kifejezést, hogy a község némi peres ügyében valahogyan a kormány beleavatkozását kéri. — Mezőssy államtitkár megígérte, hogy az erdősités ügyét megvizsgálja s ha lehet, segítséget hoz. A község peres ügyeinek a megvizsgálására pedig egy jogügyi tanácsost küld ki. De az arányosítás ügyében jogerős bírói ítélettel állunk szemben. Az ellen a kormányban ereje nincs. Akik eladták arányjogaikat, helytelenül tették, azon segíteni ma nem lehet. Tiszteltet az azonkívül a tanítói kar s a függetlenségi párt. Remete küldöttsege nevében dr. Balázs Elek nyújtott át kérvényt, amelyben arra kérte az államtitkárt, hogy Remete részére vásárolja meg az állam legelőnek a „Stészia” nevű havast a vármegyétől.

Sümegi országgyűlési képviselő üdvözölte még az államtitkárt, aki kíséretével d. u. 6 órakor Gyergyószentmiklósa visszautazott, ahol este 8 órakor a Laurenczi-szálló diszteremben bankett volt, melyen az államtitkár és kíséretén kívül ugy Gyergyószentmiklósról, mint a vidékről, számosan jelentek meg. A bankett folyamán Sümegi Vilmos szólt fel először. A Székelyföld polgársága nevében köszönetet mondott Mezőssy Béla államtitkárnak és mindazoknak, kik kíséretében voltak, hogy eljöttek a Székelyföldre és személyesen meggyőződtek a panaszokról. „Magyarország függetlenségének első alapja gazdasági megerősödés, a gazdasági függetlenség” s ennek harcosát, Mezőssy B. földmivelésügyi államtitkárt köszönti fel.

A zúgó éljenre, mely Sümegi lelkes beszédére felhangzott, Mezőssy állott fel szóla. Első sorban is megköszöni a lelkes fogadtatást s az ünneplést.

Beszéde további folyamán szerzett impressióit közli. A törököknél él a hagyomány — mondta Mezőssy — hogyha a próféta zászlóját körülhordozzák az országban, a török nép sorba áll s kész vétét ontani hazájáért. Ma is olyan földön járt, hol minden göröngy a székely nép őseinek vérével van megöntözve. Ennek a földnek megmenetése és megtartása a székelység számára, legyen mindnyájunk célja, mert könnyebb volt harcolva megszerezni a magyar földet, mint most békében megtartani. Legyen becsületbeli kötelessége mindenkinek, hogy egy talpalatnyi föld se csusszon ki a székely nép kezéből. A gazdaságilag megerősödött Magyarország pár év múlva sokkal nagyobb erővel fog színi Erdély népeinek s első sorban a székelységnek segítségére, mint eddig tette. Ennek a segítségnek ellenértéke legyen a munka és a takarékoság. Meg van győződve, hogy az a székely nép, mely hajdan a Tatárdombnál oly hősiességgel küzdött ősi hazájáért, ma a jelen nehéz küzdelmeiben még sokkal nagyobb kitartással és erővel fog küzdeni a Székelyföld megtartásáért. Arra ürili poharát, hogy Gyergyószentmiklós városa nagy és hatalmas, népe pedig megelégedett és boldog legyen.

Az államtitkár beszédét nagy tetszéssel fogadta a hallgatóság.

Köszöneteket mondtak még Sümegy Vilmos, Buza Barna és még igen sokan. Az államtitkár a bankettől 10 órakor eltávozott, s a reggeli 5 óras vonattal már visszautazott Budapestre.

Egy nagy haszna az államtitkár látogatásának mégis van. Olyan községekben, ahol lelketlen igazgatók a törvényes intézkedések, bíróságok ítéletei ellen lelkiismeretlenül, bután és rosszindulatúan izgatták a népet, talán mégis egy kis megnyugvást szült az, hogy az államtitkár előtt személyesen mondhatták el panaszukat. Ez pedig vármegyénk mai közállapotai mellett valami eredmény.

Olvasóinkhoz.

Lapunk mai számához postautalványt mellékelünk a „Székelység” előfizetőinek. Tisztelettel kérjük azokat, akik az előfizetéssel hátrálékban vannak, a csatolt utalványon hátrálékaikat beküldeni sziveskedjenek.

A SZERKESZTŐSÉG.

HIREK.

— **Eljegyzés.** Kabdebó Ernő Agrár-takarékpénztári tisztviselő, augusztus hó 29-én eljegyezte Lázár Szidit Gyergyószentmiklóson.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Németh Margit okleveles tanítónőt a pálfalvi állami elemi iskolához tanító-nővé nevezte ki.

— **Házaság.** Tóth Sándor főgimnáziumi tanár Nagykárolyon, folyó évi augusztus hó 26-án tartotta esküvőjét Wollman Karollinnal Gyergyószentmiklóson.

— **Plebános választás.** A lüvétei plebánosai állásra Péter János gyergyószentmiklósi segédlelkész választott meg első helyre.

— **Rendkívüli közgyűlés.** A vármegye magánjainak kezelésére vonatkozó szabályrendelet megalkotására vármegyénk főispánja folyó hó 24-ére rendkívüli közgyűlésre hívta meg a törvényhatósági bizottság tagjait. Minden törvényhatósági bizottsági tag már a közgyűlés előtt 15 nappal kézhez kapja nyomatásban az előkészítő hites bizottság munkálatait, amelyben fel vannak tüntetve azok változtatások, amelyeket ez a bizottság az eredeti s a törvényhatósági tagjainak szintén nyomatásban előzőleg megküldött szövegen eszközölt. — Mi felhívjuk a vármegye közönségének figyelmét arra, hogy szorgalmasan igyekezzenek ezen ügyet tanulmányozni, mert az a szabályzat vármegyénk vagyonának kezelését beláthatatlan időre fogja szabályozni.

— **Csiktaploczai papválasztás.** A csiktaploczaiak, úgy látszik, sehogy sincsenek megelégedve az erdélyi püspök ir. kinevezésével, a mellyel a szavazatok helyes összeállításával harmadik helyre került Márkos Endre fiatal lelkész nevezte ki. Ezen sérelmet, amit olvasunk, panasza foglalták s a püspök ur elé terjesztették. Ennek az egész ügynek az elbírálásánál az az egyedül fontos kérdés, vajjon Márkos Endre csakugyan bekerült-e a választók által megválasztott hármasszamba, mert ha bekerült s azok közül az erdélyi püspök ur őt nevezte ki, senkinek semmi panassza, vagy szava nem lehet, mert a három megválasztott lelkész közül minden indoklás nélkül joga van az erdélyi püspöknek azt nevezni ki, akit neki tetszik, s ezért hát kérdőre, felelősségre, de még magyarzásra sem vonatja senki. Olyan kizárólagos joga van, mellyel bármikor élhet. S ha a jelen esetben is élt, s nem az első helyre, avagy második helyre megválasztottat erősítette meg, — hanem éppen azért a harmadikat, erre neki valószínűleg okai is voltak. — Nem volna jog és hatalom az egyház kezében a megerősítés, s ha a püspöknek miúdig azt kellene kineveznie, akit első helyre választottak meg. — Különben mi Márkos Endrét tehetséges fiatal lelkésznek ismerjük, akiben a csiktaploczai főkőgyház hitbuzó és agilis egyházfőit nyert.

— **Székely nemzetgyűlés.** Október 16-án az agyagfalvi székely nemzetgyűlés 60-ik évfordulójára az agyagfalvi rétre nagy népgyűlést hívnak egybe dr. Nagy György orsz. képviselő, báró Orbán Ottó, közbirtokossági elnök és Betegh Pál, lapszerkesztő. E gyűlésnek egyetlen tárgya az erdőkérdés lesz. A mozgalom az erdőnek az állami kezelés alól való kivételére irányul. — A szervezőbizottság felkérte Nagy Györgyöt, hogy a gyűlésen ő ismeresse a tárgyat. A gyűlésbe az egész Székelyföldet belevonják.

— **Éltelt szerkesztő.** A marosvásárhelyi kir. törvényszék a mai napon tartott sajtóügyi főtárgyaláson itélkezett Máthé Gyula a Székely Lapok felelős szerkesztője felett. Mint magánvádoló Dénes Imre a „Hirlap” szerkesztője szerepelt. A sérelmezett cikk a „Székely Hirlap”-ban jelent meg „Pénzt vagy életet” cím alatt. A védelmet dr. Sebestény Miklós látta el s kérte a bizonyítást eljárás elrendelését. A törvényszék a védelem kérelmét hosszas tanácskozás után visszautasította. Rövidesen perbeszédre került a sor, melynek elhangzása után a bíróság meghozta ítéletét. Gróf Lázár Miklós, mint főtárgyalási elnök hirdette ki az ítéletet. A kir. törvényszék bűnösnek mondtotta ki Máthé Gyulát a Dénes Imre terhére elkövetett rágalmazás és két rendbeli becsületesítés vétségében s ezért őt három havi fogházra a becsületesítés vétségeiért 200—200 korona 10—10 napi fogházra átváltoztatható pénzbüntetésre ítélte. Ezen elmarasztalta magánvádolónak utanjárási költségei címen 50 korona végrehajtás terhe alatti megfizetésében. A 400 korona pénzbüntetés a lap óvadékából levonandónak mondatott ki. Az indoklásban kimondta a bíróság, hogy a rágalmazás a cikkben minden kétséget kizárólag ben foglaltatik. Súlyosbító körülménynek vette a bíróság, hogy a Máthé Gyula szerkesztésében megjelenő „Székely Lapok” állandóan foglalkozik köztisztaltesben álló személyek támadásával.

— **Esküvő.** Folyó hó 22-én d. e. 12 órakor tartja esküvőjét Szántó Samu bodolai lakos Klein Beatrix, Klein Adolf csikszentsimoni kereskedő leányával Csikszentsimonon.

— **Uj vasut Csikban.** A kereskedelemügyi miniszter Braun Gyula vállalkozó, budapesti lakosnak az építés alatt levő székely vasuti hálózat Gy.-Remete, esetleg Gyergyószentmiklós állomásától kiindulólag Gyergyószék és Gyergyótólgyes községek érintésével ország határáig vezetendő rendes, vagy esetleg 0'70, vagy 0'76 méteres nyomtáru gőzmozdonyu helyiérdekű vasutvonalra az előmunkálati engedélyt megadta.

— **A vármegyei szabályrendeletek összegyűjtése.** Régen érezhető hiányt képez, hogy a vármegye szabályrendeletei eltérőleg más vármegyétől — nincsenek könnyen kezelhető alakban összegyűjtve, hanem szerzeséjével és csak nagy fáradsággal találhatók fel, mi természetesen a közigazgatás hátrányára van. Ezen bajon akar segíteni most Fejér Sándor alispán, mi ezéből az összegyűjtés munkájával megbízta dr. Gaal Endre vármegyei aljegyzőt és dr. Althes Gyula közig. joggyakornok, th. szolgabíró, hogy az összes létező szabályrendeleteket egybe szedjék össze. Az összegyűjtött szabályrendeleteket az alispán nyomatásban is ki fogja adni.

— **Pártos Béla szabadságában.** Pártos Béla mérnököt a marosvásárhelyi kir. törvényszék vádmúncára, miután a vizsgálat már befejezést nyert, a mai napon hozott határozatával szabadságra helyezte.

— **A Csikmegyei Gazdasági Egyesület** legutóbb tartott választmányi ülésén elhatározta, hogy csatlakozik az Erdélyi Gazdasági Egyesületnek a földmivelésügyi miniszteriumhoz intézett kérelméhez, amelylyel magyarországi állatok Romániába legeltetés céljából való kivételének megtiltását kívánja. Ugyanezen az ülésen elhatározta az egyesület, hogy Kászontalizen, Csikkoz-máson, Csikmadarason, Gyergyóalfaluban és Tölgyesen díjazással egybekötött tenyészkilállításokat rendez.

— **Kirándulás a Gyilkos-tóhoz.** Az Erdélyi Kárpát Egyesület abból az alkalomból, hogy folyó hó 6-án Gyergyószentmiklós közgyűlést tart, a vadregényes Gyilkostóhoz és a páratlan szépségű Kibákás szurdokba szeptember 7-én kirándulást rendez. Tekintettel arra, hogy a városunkból igen sokan szeretnének részt venni ebben a jól szervezett kirándulásban, a vármegye részéről Szász Lajos vármegyei tölgyező magára vállalta a megfelelő számban jelentkezők vezetését és a szükséges kocsikról való gondoskodást. E kedvező alkalmat elmulasztani nem lehet, épen ezért felhívjuk az érleklődők figyelmét a kirándulásra. A részvételt Kállay Ulul főispán is megígérte.

— **Aknaomlás Balanbányán.** Nagy szerencsétlenség történt a napokban a balanbányai rézbányákban. Egyik akna meglazult földrétege nagy területen beomlott és az ott dolgozó három munkást maga alá temette. A szerencsétlenség nagyásgát csak a mentési munkálatok befejezése után lehetett tudni, mikor két munkást még élve kimentek a hatalmas földrétege alól. A harmadik azonban már nem volt megmenthető, mert a beomlott akna a szó szoros értelmében agyonnyomta. A szerencsétlenség okát és hogy kit terhel a mulasztás, a megírt vizsgálat fogja kideríteni. A két megmebeült munkás sérülései súlyosak, de nem életveszélyesek.

— **A községi- és kórorvosok fizetése.** Az 1876. XIV. l.-ezikknek a községek közegészségügyi szolgálatáról szóló határozatait

módosító 1898. XXXVIII. l.-cz értelmében tudvalevően a községi- és kórorvosok fizetése 1908. szeptember elsejétől kezdve többé nem a községeket, hanem az államkincstárt terheli. Mivel azonban az említett törvény életbeléptetésének előkészületei folyó évi szeptember 1-ig előreláthatólag nem lesznek befejezhetőek, a belügyminiszter körrrendeletben felhívta a törvényhatóságokat, hogy a törvény életbeléptetéséig a községek által fizetessék ki továbbra is a községi és kórorvosoknak járó fizetéseket, amelyek természetesen a községek javára fognak elszámoltatni.

— **Tisztelgés.** Gyergyószentmiklós, Szárhegy, Alfalu, Ditró és Remete községek birtokossai mintegy 90—100-an aug. hó 20-án, Szent István napjain tisztelgett Ávedik Simon kuriai bírónál, aki a nyarat Borszék-fürdőn tölti. A tisztelgés célja az volt, hogy a gyergyói községek kifejezzék Ávedik Simon előtt köszönetüket azért a munkásságért, amelyet az arányosítási és tagosítási ügyekben a vármegye nevezett községei érdekében kifejtett. Hogy köszönetet és elismerést mondjanak azért a kiváló szakértelemmel párosult munkásságért, amelylyel tekintélyének súlybavetésével az igazságnak megfelelően sürgösen, az újonnan alkotott törv. életbelépte előtt a már évtizedek óta folyó arányosítás ügyét a községekben dűlőre juttatta. A küldöttseget Ferenczy István nyug. gazdatiszt vezette be, s a küldöttsege nevében a mondott irányban kifejezte tisztelgését. Ávedik Simon reflektálva Ferenczy beszédére kijelentette, hogy szokatlannak tartja ezt a tisztelgést. Szokatlannak, mert mint bíró, és különösen mint a legfelsőbb bíróság tagja, csak meggyőződése, a törvény és az igazságnak megfelelően járt el, s azért nem fogadhat el semmi ünnepeletést. Nem fogadhat el ezért sem ünnepeletést, mert a tisztasága megkívánja azt, hogy a meggyanúsítástól mentve legyen. Különösen arra kérte a megjelenteket, hogy azt a nagy vagyont amit kézbe kaptak igyekezzenek megtartani és okszerű gazdálkodással úgy beosztani, hogy az több nemzedéknek a boldogulását eredményezze, mert eltelik még száz esztendő, amíg a gyergyói havasok ilyen gyümölcsöt hoznak. Megköszönte a megjelenteknek a megtiszteltetést kérte, hogy tartsák meg jó emlékezetben. Sümegi Ávedik, a kerület képviselője beszélt még Ávedik Simonnak a székely nép iránti szeretetéről.

— **Hangverseny és táncmultság.** A ditrói fiatalok szívesen sikerült mulatságot rendezett augusztus 29-én Ditróban, a község háza nagytermében. A válogatott és művészi műsor végig kellemes hangulatban tartotta a megjelent közönséget, s a fiatalok a műsor után a reggeli órákig táncolt szilaj jó kedvvel, boszont és csárdást. A műsor első száma „A leánya románca” volt, amelyet irt és dirigált Száva István joghallgató, a budapesti zenekonzervatorium szinpatikus és tehetséges tagja. Előadták: Szopos Sándorné, Szathmáry Erzsike, Puskás Levente, Betnár Endre. Zongorán kísérte Vértés Róza, fuvolán játszott Szopos Sándor. A szívesen összetanult kellemes négyest a község zajoson megtapsolta. A második szám Száva Tilduska kisasszony zongoraszója volt. Gyakorlott és szép játékát a község megismételtette. Szopos Sándorné monológot mondott, s kedves, kellemes hangjával, gyakorlott előadásával az egész község elismeréssel és zajos tapsát érdemelte ki. Ezután Száva István hegedőn játszott. Művészi játékával annyira elragadta a közönséget, hogy többször kellett újabb és újabb darabokat játszania. Száva István igazi tehetség. Rövid egy évi konzervatoriumi gyakorlata már is annyira tökéletesítette játékát, hogy jövő évben már e konzervatoriumban mint segéd továbbra fog működni. Tehetségét honorálta a vármegyénk közgyűlése is, amikor a vármegye művészi ösztöndíját az 1909. évre neki adományozta. Mi azt hisszük, hogy benne csalódnai nem fogunk. Utánna Puskás Levente ügyvédjelölt magyar nótákat énekelt. Szép bariton hangja, kellemes megjelenésével egy csapásra meghódította a közönséget, egy hogy kétszer kellett ismételnie újabb és újabb magyar nótákat. Gaal Alajos VIII. oszt. gimnáziumi tanuló Poe Edgarnak: „A holló” című költeményét szavalta el, oly hatással, hogy a község zajos tapsal jutalmazta. Jól átértett játéka, fokozódó drámai ereje bizonyították, hogy megértette a nehéz költeményt. Puskás Sándor hegedőn népdalokat játszott. Játéka tanult és precíz volt, hegedője sirt. Az utolsó pont Szopos Sándorné éneke volt. Kellemes és tiszta csengő hangján magyar dalokat énekelt. Zongorán precíz játékkal Szathmáry Erzsike kísérte, akinek a község tapsaiból szintén bőven jutott. Az egész est műsora oly válogatott, oly magas színvonalu volt, hogy az ember szinte csodálkozik azon, hogy egy községben ilyen kellemes műsort össze lehet hozni. Ditró község különben vármegyénk legintelligensebb községe, s hosszú idők óta igen élénk társadalmi

élete volt. Kelletlen volt mégis látni azt, hogy az estélyen igen sokan kicsinyes okból távol tartották magukat. Egy község társadalmában magában oly kicsiny, hogy csak kellő összetartással lehet valamelyes jótékony célt elősegíteni. S ha a torzalkodás, a harag bekövetkezik, rövidséget szenved a közelednek. Az estélynek összes jövedelme 180 korona, amelyből, a kiadások levonásával, körülbelül 30 korona maradt tiszta jövedelemnek, amit a felállítandó tennis-pálya alap javára juttatnak. Felülfizettek: Gaal Miklós, Venetianer Simon 10—10 kor., Takó János, Pollatsek Jenő, Ringwald Sándor, Grossmann Miksa 8—8 kor., Puskás István, Tokaji Nagy Imre 6—6 kor., dr Szathmári István, idős Száva István, Várdi Ignác 5—5 kor., dr Gaal Endre 3 kor., Mélik Jeromos 2 kor., Fábán Károly és Vitéz Romulus 1—1 kor. Fogadják érte a rendezőség köszönetét.

— **A vármegye viriliss névjegyzékének összeállítása az 1909. évre.** A minden év végén összeállítandó törvényhatósági viriliss névjegyzék összeállításán most dolgozik az igazgató választmány. Eppen ezért azoknak, akiknek diplomájuk után a kétszeres adóbeszámolóhoz joguk van, felhívjuk a figyelmét arra, hogy ezen kedvezmény igénybevételét annál inkább jelentsék be az illetékes hatóságnál, mert az elkészen történt bejelentések a törvény értelmében nem vételnek figyelembe.

— **Gyilkosság Ditróban.** Mezei Mihály és Kovács Ignác a Zsigmondé ditrói legények folyó év augusztus 27-én famunkára indultak Romániába. Előzőleg azonban beutaztak a Bajkó Lajos féle korcsomába pálinkázni, ahol természetesen megérszedtek. A korcsomából hazajövet találkozott Kovács Ignác édes apjával Kovács Zsigával, aki látva, hogy fia részeg, őt megfenyítette. Kovács Ignác nem szenvedte el az apai fenyegetést, édes apját ütlegelni kezdte, amire Mezei Mihály Kovács Ignáchoz ment, őt megakadályozta abban, hogy saját apját továbbra is ütlegelje s azt mondotta neki, hogy: »nem szégyenled magadat az édes apádra felemelni kezded.« Erre Kovács Ignác az ekkorra már előhuzott késsel az édes apa segítségére ment Mezei Mihályt úgy mellbe szúrta, hogy az pár másodperc alatt meghalt. Kovács Ignácot, aki gyaltározatos téttéért sem undorodott meg, a nép legnagyobb felháborodása mellett a csendőrség azonnal letartóztatta. Ez az eset nem új Csikmegegyében. Csak a nevek változnak. S a bicska helyett bot, vagy pisztoly szerepel, de naponként ismétlődik! Azelőtt egy pár nappal Orosvánban bicskázta meg egy legényt, a következő nap Remetén szurtak egyet halálra. Holnap is lesz valamelyik faluban egy hasonló eset bizonyosan. Önkéntelenül kérdezzük, mi ez? A felelet: a pálinka. Sem ennél, sem más esetnél nem hiányzik a pálinka. — A részeg ember indulata, az egyszerű műveletlen ember, pláne kivétlenül emberi mivoltából, állattá lesz a pálinka túlságos fogyasztásától. Pedig a pálinkaivás, különösen ünnepnapokon, annyira elharapódzott a fiatalok között, hogy közállapotok törhetetlenül váltak emiatt. Nincs biztonságban az emberi élet, nincs vagyonbiztonság. Elkorcsosodott, elcsenevkedett, erkölcsellenes lett a fiatalok nagy része. Jellemző egy öreg székely nyilatkozata, aki a gyilkosság láttára elkeseredve mondotta: »Uram! ez a mű időnkben nem volt így.«

Igaz; nem volt így, mert volt deres s a rakoncátlanokodókat olyan mulatságban részesítették azon az egész falu szemeláttára, hogy aki egyszer azon megszervezték, azt többet felemlített föl nem lehetett látni az utcán. — Nem ártana ujjal előrántani a lomtárba került dereseket, azzal talán lehetne meg valamit segíteni.

— **Halottaink emléke.** Szeretteink emlékét életünk végéig kegyelettel szoktuk örízni. Vannak, akik ebből a kegyeletből valóságos kultuszt csinálnak és életük nagy részét arra fordítják, hogy ennek a kultusznak az oltárán tegyék le szeretetüknek áldozatait. A gazdag ember ihletett szobrász vésőjével örökített meg kedvese képmását, a nemzetek mauzóleumokat építenek nagyjaik sírhalmára, a szegény ember virággal halmozza el a drága hantokat. Ha egy nagy város temetőjében végig sétálunk, szemünk gyönyörködve pihen meg az egyes sírmeleken, amelyeknek némelyike valóságos remeke a szobrász művészetnek. De szinte bosszantó érzés fog el bennünket arra a gondolatra, hogy ennek a sok gyönyörű műalkotásnak az értéke nagyon is epheMER, mert ha bekövetkezik a 20—30 év, (az örök nyugalom ideje) akkor iszalmatlanul halomra hányják a sok milliót érő sírköveket, mert hiszen a holttesteket kiassák és közös sírba hányják, hogy a temető területét átengedhessék építkezés vagy telekspekuláció céljaira. A hamvasztásnál halottaink emlékét még jobban örízhetjük meg, mint a temetkezésnél. Mert jóllehet, a kisterjedelmű hamumaradvány megőrzésére szolgáló urna nem

inspirálja a szobrászt monumentális emlékmű alkotására, a művészi ihletnek itt is tág tere van anélkül, hogy ki volna téve a rövid időn belül bekövetkező biztos enyészést veszélyének, amit fényesen igazolnak a külföldi, különösen olasz krematoriumok mellett levő urnakertek, melyekben szebbnél-szebb örökbecsű művészi emlékművek örzik az elhunytak emlékét. Az urnát örökké megőrizhetjük, mert az kis helyen elfér, nem von el telket a fejlődő kultúra elől. Ujabbban a kegyelet más módját is találta ki a halottak emlékének megőrzésére. E célból aranyból vagy ezüsből emlékkérmeket veretnek, melyek az elhunyt neve, elhalálozásának és elhamvasztásának napja, továbbá hamvakat tartalmazó urna sorszáma van bevésve. Ez az emlékkérmek egy csinos tokban van elhelyezve úgy, hogy azt mindenki élte végéig őrizheti s az családi ereklyeként unokáról-unokára szállhat át. Alkalmos kis ereklye ez annak, aki kedves halottjára szeret gondolni, mert anélkül, hogy ez terhére esne, egész napon át magánál hordhatja pl. az óraláncán vagy melltáján s valahányszor kezébe veszi és rápillant, tekintete előtt megjelenik egy pillanatra a szeretett rokon, vagy barát kedves képe. A mellet ez a kis medaillon igazán hű jelképe a kremáció egyszerű tisztaságának.

— **Uj lap.** Kolozsvárt Herczeg Jenő a mai napon 6 évi munkásság után megvált az »Ujság« című függetlenségi napi lap szerkesztésétől. Mint értesülünk Herczeg Jenő egy új lapot alapít »Erdélyi Ujság« címen, koalíciós programmal. Ismerve Herczeg Jenő hírlapírói működését, egyéniségét, kiváló szak értelmét szívesen látjuk vállalkozását.

— **Nagy leánysempészet Gyimesen.** Gyimesen a határrendőrség vezetője dr Bulázs Lajos nagy leánysempészetnek jött nyomára. Egy Romániában élő magyar öreg asszony két fiatal leányt akart Romániába csempésztetni. A csempészet azonban nem sikerült, mert a határon tetten érték és a határrendőrkapitány szigorúan megbüntetette. Ez már az ötödik eset, hogy a határrendőrség ily nőcsempészet nyomára jött.

CSARNOK.

Pár szó a nőkérdésről.

Irta: Triebler Sári.

Daczára egy jeles író azon mondasának, hogy egy tudókos nő oly házi baj, melylyel Mózes elfelejtette az egyiptomi zsidókat büntetni, — és daczára annak, hogy a britt közmondás az asszonytól csak a »bird-wittedről« — madár-észről — beszél, sőt ugyancsak egy közmondás hosszú haját az rövid észet emleget, — mégis merek egy-néhány megjegyzést kockáztatni.

Nehéz időkét élünk, az ellenmondások korszakát. Az élet külső keretei is megváltoztak, a napi gondok megszázaszorodtak, a fejlődés iránya inkább az anyagiakhoz húz, — s ezen megváltozott társadalmi és gazdasági viszonyok arra kényszerítik a nőt, hogy tevékenysége ne csupán a családra szorítkozzon.

Ez nem kicsinyes kérdés; de nyert ügy csak akkor lesz, ha sikerül megértenni, mily messze kihat a társadalmi feladat ez.

Gondoljunk meg, hogy a nő az emberiség felét képezi, s mennyit viszített a kultúra már azáltal, hogy a nők évszázadok óta paragon hagyják heverni tehetségeiket és erejüket, — éppen háttérbe szorításuk következtében.

Hogy az élet megfelelő értékkel bírjon, akkor nemcsak az szükséges, hogy azt komolyan vegyék, hanem első lépés az egyéniség iránti törekvés. Nem az a kérdés: mit szólnak mások, hanem: hogyan kívánja az én meggyőződése.

Második lépés a célirányos cselekvés. Nem az a kérdés: kellemes-e vagy kellemetlen, hanem hogy célhoz vezet-e vagy sem ezen cselekvésem.

Az operációnak sem célja a kellemetlen — a fájdalom —, hanem csak a tulajdonosága. Benyomásoktól függünk, a kedély hullámai ostromolnak s azért az akarat erősségére is van szükségünk, hogy talpon maradjunk.

A világ felfogása is sokféle. Más szemmel néz a tudós, a tudatlan, más látnak a hatalmasok, más a kisemberek. Ugyanegy világot, de más és más látnak.

A lét nagy kérdései, az égető kérdések, világtájak szerint, szintén más mutatnak; csak az igazság bír oly értékkel, melynek célhoz kell vezetni.

Azokra ne hallgassunk, kik századokon át megcsontosodott elvek szerint bizonyos szűk egyoldalúságra korlátozták a női elmét.

Ha a férfiak előtt kezdettől fogva nyitva áll a művelődési eszközök egész tárháza, a nő előtt sem szabad elzárni a művelődés egyetlen forrását sem, hogy tudatára ébredjen ő is saját értékének.

»A lélekben nincs meg a nemek különbsége«, habár a férfi és nő lelki világa, elméleti képessége elüt egymástól; de

azt hiszem, hogy egyik nem kevésbé értékes a másiknál.

Minél öntudatosabb és műveltebb lesz az egyén, annál inkább belátja, hogy először ember, azután nő vagy férfi, s mint embernek, igazságtalan volna neki eltüntetni képességeinek kifejezését.

Egy nő teitit is kell, hogy vezérelje az értelem, neki is szükséges szenvedélyeit legyőznie és erőit megfeszíteni, hogy kötelességeinek megfeleljen.

Nőről lévén szó, az ész mellett azonban a szív se rövidüljön meg, annál is inkább, mert ész és szívet erkölcsi ikreknek mondják, s mert a nő érez ott is, ahol a férfi csak vizsgál és kutat.

Miután a nők is bent állanak a világban tehetségeikkel és ösztöneikkel, tehát alakítsák és formálják azokat. Miért vétkesnek egyéniségük és természetük ellen, ha megvan bennük is a haladás vágya, mely nem hunyja be szemét, keres és kutat tovább s nem nyugszik, míg nem talál teret méltó foglalkozására.

Azért lehetetlen, hogy egy művelt, hivatásának tudatára ébredt nő visszatetszést ébresszen egy komoly és okos férfiban.

Nem versenytárs lesz ő, hanem megbízható munkása az életnek; nem száraz, hideg kárikatura, hanem önrézetes s az élet útjain biztosan lépdelő tagja a társadalomnak.

Az igazi műveltség nem öli ki a nőieséget, hanem csak kifejleszti.

A százados hagyományok által megkövetelt s a férfiak hiúságának hízelgő vonás talán hiányozni fog belőle, de annál többet nyer belső értéke.

Hisz a nőiesség elleni minden kihágás úgy is megbosszolja magát, mert a természet mindörökké párt nélküli, örökké szigorú és feltétlenül vigyázó; már az asszony fizikai állapotába annyi gyengeséget fektetett, hogy nőiessége elleni minden kihágás neveltségessé válik.

Eppen azért csak balga előítélet, ostoba gőg s a struccmadártól tanult bölcsesség vehet valakit arra az állításra, hogy egy tanulmányt a nő árt a férfinek, árt az otthonnak, árt a családnak.

Ilyenkor önkénytelenül Goete szavai jutnak eszembe, ki szerint tanult nőket már azért tettek sokan neveltségessé, mert udvariasságnak tartották oly sok férfit megszégyeníteni.

Viszont tévednek, kik azt mondják, mi-helyt egyéniség a nő, annál kevésbé érdeklődik mások egyénisége iránt. Ez nem áll, mert ha igazán egyéniség, akkor éppen megadja mindenkinek az őt megillető elismerést.

A kritika, igaz, hogy kifejlődik benne jobban, de ez csak annak a jele, hogy hamarabb belát más jellemébe, mert nem feltétlenül analízis.

A nő nincs szolgaságra teremtve, lényegét nem a keleti gondolkozásmód fogja fel helyesen. Viszont nem fogják fel helyesen azon férfiak, kiknek szemében elhalványult a keresztény nőiesség eszménye, szívéből kihált az igaz és mély tisztelt s nem látanak a nőben egyebet, mint önzésűknek és élvezetűknek — sajnos, sokszor könnyen hajlítható — zsákmányát.

Azért józan gondolatnak tartom, ha alkalmat, módot és eszközöket nyernek a nők, melyek által helyet foglalhatnak a társadalomban képességeik szerint. De ha ezen gondolat nem kivihető, nem nagyobb értékű egy jó álomnál.

És ha statisztikát vetnénk a boldogokról és boldogtalansokról, merem állítani, hogy az utóbbiak nagy részéhez sok olyan tartozna, ki éppen azért került oda, mert a gondolat csak gondolat vagy álom maradt.

Már a fiáságnak időt és teret kell engedni, hogy megtudják, megismerjék, miszerint minden önértékkel bír, s hogy nem lehet mindent és mindenkit egyformára gyurmá. Egyik ezt érti, a másik azt tudja, a harmadik amaz szereti, a negyedik megint másutt felelt meg. A kalapácsnak s a szögnek külön céljai vannak; a föld termelésre, a hus evésre jó, az egyik sem helyettesítheti a másikat, csak a bolondok és tudatlanok cserélik fel ezt a skálát. A nővény- és állatvilág minden vegetációja és funkciója a gombától a tölgyekig, a hangyaktól az elefántig, mind utasítja az embert az igazság s a célszerűség törvényei felé.

Ha ilyen lények alkalmazkodnak, ebből meríthetünk tanulságot s ez majd tovább vezet.

Igy lesz a tett befejezése a gondolatnak s egy igazságos tett az egész természettel összhangban áll.

De daczára annak, hogy minden egyes lény variációja egy másiknak, szükséges még, hogy egyéniségek működésükben találkozzanak. És minél különbözőbb terü az ily egyének munkálkodása, annál bővebb tapasztalatok kútforrásává válik ily összetartás.

Mivel pedig az emberiség fejlődését a közszellem hordozza, mely a könyvekből,

ujságokból és az iskolából táplálkozik, azért a hivatottaknak arra kell törekedni, hogy ne állítsanak ilyen uton a nők részére egyes ismeretterületeken tilalomfát.

Ne mondjuk ki az efféle kérdésekben a döntő szót s ne védjünk meg minden — esetleg elfogult — nézetet körömszakadtáig.

Igaz, hogy a gondolatnak is van dívtája és szabadságunkban áll ezt vagy azt a dívatot követni és mert dívat van elég — tévedni is szabad; de mindent módjával. Ha azonban az igazság elve vezérel bennünket, akkor nagyobb szabadság mellett is közelebb jutunk célunkhoz.

S végre, ha mindent elmondottunk már, állítsuk a józan ész ítélőszéke elé ezt a kérdést s a gondolkodó ész, mint legfőbb bírő, mint utolsó fórum, fog dönteni!

KÖZGAZDASÁG.

Takarmányhiány.

A mostoha évek csak nem akarnak elmúlni a magyar gazdáról, szüntelenül váltakozva követik egymást s már alig is emléksünk olyan évre, amely minden tekintetben megadta volna azt, amit a gazda fáradságos munkája után méltán várhat. A buzatermelés ugyan valamivel jobb volt, mint a múlt évben, bár még mindig középen aluli. Ellenben annál rosszabb termés adtak a tavasziak, takarmányunk pedig alig van s e miatt a legnagyobb aggodalommal nézünk a bekövetkezendő tél elé.

Most már — augusztus hó folyamán — rövid tenyész idejű növények elvetésével sem segíthetünk a hiányon, mert olyan rövid tenyészidejű növényt nem ismerünk, melynek kifejlődésére elegendő volna a nyár hátralévő része, nem marad tehát más hátra, mint a rendelkezésünkre álló takarmányokkal a legtakarékosabban eljárunk s olyan növényi részeket és hulladékokat is takarmányul felhasználunk, amelyeket jobb években figyelemre sem méltattunk.

Ilyenek az összes szalma- és polyva-félék, a burgonyaszár, a repálevél, a kukoricaszár, a kertből összegyűlvők, megszáradt gyomok, a rostaalj, a konkoly s egyáltalán mindennemű olyan hulladék, amely növényi eredetű.

Ha azonban ezeket, a most felsorolt anyagokat amugy szálasan, mindennemű előkészítés nélkül adjuk az állatok elé, ugy azok alig rágnak le leveles részéből valamit, míg a szálas részt mind kiizékelik s így a célt, melyet magunk elé tűztünk, el nem érjük.

A szecskázás, párlás vagy fűllesztés által tehetjük ezen anyagokat értékesebbé, olyanná hogy az állat izékelés nélkül az egész anyagot elfogyassza. Leghathatósabb ha gőzölésnek vetjük alá az ilydn durva szálu takarmányféléket, ezt azonban rendszerint csak nagyobb gazdaságokban lehet keresztülvinni, ahol gőzölő, vagy gőzgép áll rendelkezésére. A kiszagada e helyett a fűllesztéshez kénytelen nyulni, amely kevésbé hatékony eljárás ugyan, de bármint kiszagdaságban keresztülvihető számottevő befektetés nélkül.

A fűllesztendő takarmányokat, legyen az kukoricaszár, szalma, repcebecő, vagy bármilyen egyéb, legelőször is meg kell szecskázniuk s megzsebkázott állapotban valamennyit összekeverünk. Következik ezután a fűllesztő-ládákba való berakás. Ezek a ládák közönséges deszkából készülnek leemelhető tetővel, lehetőleg úgy, hogy elülső keskenyebb oldaluk felemelhető, vagy egészen is eltávolítható legyen, miáltal lényegesen könnyebben hánnyható ki belőle a takarmány. Nagyobb állatállományhoz négy ilyen láda kell, hogy minden etetéshez egy-egy láda tartalma legyen felhasználható, a negyedik pedig egyik napról a másikra — mindig felváltva — úresen álljon szellőzés céljából.

Ezen ládákba rétegenként rakatik be a felszecskázott takarmány olyan módon, hogy az egy arasznyi vastagságban rakott takarmány lehetőleg állott, vagy langos melegvízzel öntözött meg rózsával ellátott locsolóból, majd ezután lábbal jól letiportalik, különösen a sarkoknál is, hogy a levegő lehetőleg kiszoruljon belőle. Ha rendelkezésünkre áll répa, ezen letiport rétre egy réteg répat, majd erre egy kevés liszté örlött rostaalj, konkolyt vagy esetleg korpát hintünk. Következik ezután ismét egy réteg szecska, melyet megint megöntözünk, majd ismét répat hintünk reá s így folytatjuk ezt, amíg a láda meg nem telik, amikor erre a célra készült fedéllel befedjük s arra rendszeren kösúlyokat helyezünk, melyek alatt a takarmány 24 óra alatt rendszeren 40° C-ra felmelegszik, miáltal a kemény szálas részek megpuhulnak s az egész keverék izletesebbé válik, olyanná, melyből a szarvasmarha semmit sem izékel ki.

Ha a szükség úgy hozza magával, széna nélkül is eltarthatjuk szarvasmarhaállományunkat anélkül, hogy az leromlana, ha elegendő mennyiséget adunk neki a fűllesztett takarmányból.

Laptalajdonos és főmunkatársa: Dr. NAGY DÁN, I.

